

საქართველო

სოციალ-ეკონომიკური ვითარება დემოკრატიულ
საქართველოში
(1912-1917 წლები)

დემოკრატიული საქართველოს პერიოდის ბეჭდური მედია იძლევა მკაფიო სურათს ქვეყანაში მიმდინარე პოლიტიკური თუ სოციალ-ეკონომიკური ვითარების შესახებ.

XX ს. დასაწყისის ქუთაისის პერიოდული გამოცემების მრავალფეროვნებით გამოირჩეოდა (1912 წელს თბილისში 13 გამოცემა გამოდიოდა, იმავე წელს ქუთაისში იბეჭდებოდა 18 დასახელების გაზეთი, ყურნალი და ალმანახი)

მიმდინარე პოლიტიკურ-ეკონომიკურ მოვლენებს აღწერდნენ და საზოგადოებას დროულ ინფორმაციას აწვდიდნენ პოლიტიკური პარტიების პერიოდული გამოცემები: ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ქუთაისის ორგანიზაციის პერიოდული ორგანო **“ჩვენი ქვეყანა”**, სოციალ-ფედერაციული პარტიის გაზეთი **“ხალხის მეგობარი”**, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის პერიოდული გამოცემა – **“სოციალ-დემოკრატი”**.

იმ პერიოდისათვის მთავარი სააგიტაციო საშუალება პერიოდული გამოცემები იყო; გაზეთები მკაფიოდ გამოხატავდნენ თავიანთი პარტიების პოზიციებს და მკვეთრად აკრიტიკებდნენ სხვა პარტიების სამოქმედო პროგრამებს.

დამოუკიდებელი საქართველო უმძიმესი ეკონომიკური პრობლემების წინაშე აღმოჩნდა. I მსოფლიო ომის, რევოლუციების პერიოდში მიმდინარე ფინანსურ-ეკონომიკური სტაგნაციის პროცესი სულ უფრო ღრმავდებოდა. მოიშალა იმპერიის ფარგლებში არსებული სავაჭრო კავშირები. ტექნიკურ საშუალებათა უკმარისობის გამო მკვეთრად შემცირდა სასოფლო-სამეურნეო წარმოება, ფაბრიკა-ქარხნების დახურვით შეწყდა ან შემცირდა (საფეიქრო, ტყავის, საბნის, კვების) პროდუქციის გამოშვება, ქვეყანა უმუშევრობამ მოიცვა.

მიუხედავად არამდგრადი პოლიტიკური და სოციალ-ეკონომიკური ვითარებისა, მიმდინარეობდა ჭიათურის მანგანუმისა და ტყიბულის ქვანახშირის მოპოვება. ჭიათურის მანგანუმი მაღალი ხარისხით ხასიათდება, ამიტომ უცხოელების მხრიდან მასზე დაინტერესება დიდი იყო.

ჭიათურის მანგანუმის ამოღება ჯერ კიდევ XIX ს. 80-იან წლებში ქართველი მრეწველების ხელში იყო, გატანა კი უცხოელი ექსპორტიორების საშუალებით წარმოებდა.

1918 წ. ზაფხულში გაჩნდა მანგანუმის ამოღებისა და ექსპორტის განახლების შესაძლებლობა, მაგრამ ქართველი მრეწველები უკმაყოფილებას გამოთქვამდნენ იმის გამო, რომ საქართველოს მთავრობა შელავათს აძლევდა მფარველი სახელმწიფოს – გერმანულ ფირმებს. მთავრობამ ჩამოაყალიბა შერეული (ქართულ-გერმანული) აქციონერული საზოგადოება, მაგრამ I მსოფლიო ომში

გერმანიის დამარცხების შემდეგ საზოგადოება დაიშალა. 1919 წ. გამოცხადდა მანგანუმის საბადოების ნაციონალიზაცია. მანგანუმის 146-მა ქართველმა მრეწველმა ჩამოაყალიბა ახალი აქციონერული საზოგადოება ნიკო ნიკოლაძის მეთაურობით. მანგანუმის ექსპორტი სახელმწიფო მონოპოლიად გამოცხადდა. ეს უფლება გადაეცა “ჭიათურის მარგანეცის საექსპორტო საზოგადოებას”, მოგების 35% ბიუჯეტში უნდა შესულიყო. 1920 წლისათვის საზღვარგარეთ გატანილ იქნა 10 მილიონი ფუთი მანგანუმი.

გაზეთი “ჩვენი ქვეყანა” 1919 წ. 24 მაისის ნომერში წერდა: “ფოთში მოვიდა საფრანგეთიდან ორი დიდი გემი სხვადასხვა საქონლით დატვირთული. საქონლის ღირებულება რამდენიმე მილიონს აღემატება. მოტანილი საქონლის ნაცვლად გემებით საფრანგეთში წაიღებენ მატყლსა და მარგანეცს. მოტანილი საქონელი გასაყიდად დაფრიგდებათ საქართველოს ვაჭრებს. საქონელი უნდა გაიყიდოს 25% დამატებით”. იგივე გაზეთი 9 ივლისის ნომრით საიმედო ინფორმაციას აწვდიდა მკითხველს: “საქართველოს ფინანსურ წრეებში ხმებია, რომ ბოლო ხანებში ჭიათურის შავი ქვის მწარმოებელთა საბჭოს ფრიად დიდი სავაჭრო საქმე დაუჭერია ინგლისელებთან. პირველად უნდა მზადდებოდეს გასაგზავნად მილიონი ფუთი შავი ქვა, რაც მოგვცემს 2 მილიარდ მანეთს, ამ თანხის ანგარიშში ინგლისელებს შემოაქვთ 100 ასი ფუთი სტერლინგი, ამისათვის მოსალოდნელია ჩვენი ვალუტის ძალიან აწევა” (“ჩვენი ქვეყანა”, 1919, №123).

ტყიბულის ქვანახშირის მოპოვება დაიწყო XIX. 40-იანი წლებიდან. დემოკრატიული საქართველოს წლებში, მიუხედავად სერიოზული სიძნელებებისა, ქვანახშირის წარმოება განახლდა, თუმცა იგი ექსპორტის საგანი არ ყოფილა, მას ძირითადად ამიერკავკასიის რკინიგზა მოიხმარდა. “სპეციალურმა ტექნიკურმა კომისიამ საჭიროდ მიიჩნია გააძლიერონ ქვა-ნახშირის დამუშავების საქმე ტყიბულის მაღაროებში. ფოთის, სამეგრელოს, ყვირილისა და ტყიბულის შტოებზე ორთქმავლის მუშაობა ქვა-ნახშირით უნდა მოხდეს” (“ხალხის მეგობარი”, 1918, №200, 4 ივლისი).

1918-19 წლებში ბრესაში შემდეგი ცნობები იბეჭდებოდა: “ვინაიდან საქართველოს რესპუბლიკა ძალიან კრიტიკულ მდგომარეობაშია უნავთობის გამო, ამიტომ დემოკრატიულმა მთავრობამ ყურადღება მიაქცია ტყიბულის ქვანახშირის დამუშავებას. მაღაროები გადადის მიმწოდებელი კომისიის ხელში” - წერს “ხალხის მეგობარი” (1918 წ. 28 ივლისი). იგივე გაზეთი 14 ივლისის ნომერში (1918 წ. №207) აღნიშნავდა: “გაირკვა, რომ რკინიგზებს სათბობი მასალა 22 დღის სამყოფი აქვთ, თუ ბაქოდან ნავთი არ მოვიდა, მაშინ ქვანახშირს იხმარენ, რაც კრიზისს აგვაცილებს” და ა. შ.

დემოკრატიული საქართველოს სამწლიანი არსებობის პერიოდში მთავარი პრობლემა ეკონომიკური სიღატაკის დაძლევაში მდგომარეობდა. ქართული მედია, მათ შორის ქუთაისში გამოძვალა ბერიოდული გამოცემები, აქტიურად აშუქებდნენ საქართველოს რეგიონებში არსებულ მძიმე ფინანსურ და ეკონომიკურ ვითარებას: “შიშნაობაა რაჭის, ლეჩხუმის, ოსურგეთის მაზრებში, ითხოვენ სიმინდს” - წერდა 1918 წ. გაზეთი “ჩვენი ქვეყანა” (№67, 23 მაისი). იგივე გაზეთი 24 წლის ნომერში აღნიშნავდა, რომ ქვეყანაში მძვინვარებს “სიძვირე და უმუშევრობა”. 1919 წ. 21 ივნისს გაზეთი შეეფოთებულა წერდა, რომ “შიშნაობა მოგველის, თან ერთვის უამინდობა”; იგივე გაზეთი 24 ივლისს

მიუთითებდა, რომ საქართველოს მოსახლეობა ცხოვრობს “საშინელი სიღვირისა და შიმშილობის” პირობებში.

1918 წ. 4 ივლისის ნომერში გაზეთი “ხალხის მეგობარი” სტატიაში “სურსათის საკითხი საქართველოში” წერდა: “ყველასათვის ცხადია, რომ სურსათის საკითხი და განსაკუთრებით პურით დაკმაყოფილება ქვეყნის ახლანდელი მთავრობის უდიდესი საზრუნავი საგანია. ჩვენში დაიწყო ნამდვილი შიმშილობა უპურობისა და სხვა აუცილებელ მოთხოვნილებათა საგნების უქონლობის ნიადაგზე და დღევანდელი იმაზეა დამოკიდებული, მოგვარდება თუ არა ეს დიდი საკითხი”. საგაზეთო სტატიები სწორად აფასებდნენ ქვეყანაში შექმნილ უმძიმეს პოლიტიკურ ფონს, იმ საფრთხეებს, რაც იწვევდა მწვავე ეკონომიკურ პრობლემებს, სიდუხჭირესა და ინფლაციას: “პურისა და სანათ-სათბობის საქმე იმდენად გადაუდებელი საკითხია მთავრობისა და ქვეყნისათვის დღეს, როგორც საგარეო ომის წარმოება ან ანარქიული ცეცხლის ჩაქრობა. ვიცით, რომ ჩრდილო კავკასიაში გაგზავნილმა საქართველოს რწმუნებულმა პირებმა პირობაც კი დასდვეს საეკონომიო საკითხისა, ეს პირობა განსაკუთრებით პურის საქირობამ გამოიწვია, მაგრამ პირველივე გამოგზავნილი პური ხელთ იგდეს ჩვენი სახელმწიფოს მტრებმა და მისი გამოშვება აქ შეუძლოთ დაინახეს. ჯულაშვილი ჩრდილოეთით [იგულისხმება ბოლშევიკები] და ოსმალები და თათრები ადერბაიჯანით ყველა ღონეს ხმარობენ ჩვენში შიმშილის გასამეფებლად. ცდილობენ საქართველოს არ შემოუშვან არც პური და არც სხვა სანოვავე, რათა ამით ძირი გამოუთხარონ ჩვენ თავისუფლებას და მონებად გვაქციონ... ჩრდილო კავკასიის იმედოდ დარჩენა დამღუპველი იქნება ჩვენთვის, ჩვენ უნდა ახალი გზები ვეძებოთ საეკონომიო კავშირებისათვის” – ვკითხულობთ გაზეთში.

ინფლაციამ თანმდევი პრობლემები გამოიწვია. გაძვირდა რკინიგზის ბილეთები (ფასმა 5-ჯერ მოიმატა), დაძვირდა მუშათა მდგომარეობა: ტყიბულის სატყეო რაიონის მუშები მიმართავდნენ შრომის კომისარს, რომ მათი მდგომარეობა მეტად უნუგეშოა, სთხოვენ შუამდგომლობას მთავრობასთან, პირობების გაუმჯობესების გამო (“ხალხის მეგობარი”, №404, 22 მარტი, 1918 წ.)

იმავე გაზეთის ერთ-ერთ ნომერში (1919 წ. №392, 7 მარტი) მითითებულია, რომ შრომის კომისარმა სათანადო თხოვნით მიმართა დაუყოვნებლივ დაკმაყოფილებულ იქნას ჭიათურის ხაზინის მოსამსახურენი მათდამი კუთვნილი ჯამაგირებით. ასეთი სახის მიმართვები და მუშათა მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობა გაზეთების თითქმის ყველა ნომერშია აღწერილი.

ჟურნალისტი, რომელიც აქვეყნებდა ფსევდონიმით “ალი”, საგაზეთო წერილში “სასურსათო საკითხის გარშემო” (“სოციალ-დემოკრატი”, 1919, №67, 26.03) მიუთითებდა იმ სერიოზულ ფინანსურ და ეკონომიკურ საფრთხეებზე, რაც დღითიდღე იზრდებოდა და საშიშროებას უქმნიდა ქვეყნის დამოუკიდებლობას. ავტორი აკრიტიკებს სისუსტეს ხელისუფლების მხრიდან, ამავე დროს ობიექტურად აფასებს ეკონომიკური გაჯანსაღების ხელისშემშლელ მიზეზებს: “არა მარტო საერთაშორისო მდგომარეობამ, საერთაშორისო ომის მიერ შექმნილმა, შეუშალა ხელი ჩვენს შემოქმედებით მუშაობას, არამედ იმ მუდმივმა გარეშე საფრთხემ და ხშირმა ომებმა, ხან ერთ მეზობელთან, ხან მეორე მტერთან და ხან მესამესთან, დიდი ზიანი მოგვყავნეს ამ შემთხვევაში და რომ ეს უკანასკნელი არა, ჩვენ დღეს გაცილებით უკეთეს პირობებს შევქმნიდით

ჩვენი რესპუბლიკის არსებობისათვის, ვინემ დღეს გვაქვს”. მეორე საფრთხე, რომელზეც ყურნალისტი ყურადღებას ამახვილებს – ეკონომიკური კრიზისია: “ძლიერ დაეცა ფულის კურსი. ბონები იბეჭდება მრავლად და მოჭრილის ღირებულება კი შიგნი არ იქმნება. ფული არ ტრიალებს შიგნი. საბეჭდავი მანქანიდან ბონები პირდაპირ გადადიან ან სბეჭდიანტთა ჯიბეებში, ან სოფელში და იქ იყრიან თავს... ჩვენი სუსტი მეურნეობა–მრეწველობა უნდა გამოცოცხლდეს, მას სიცოცხლის ნიშან–წყალი უნდა დაეტყოს. ამ სფეროში კერძო ინიციატივას ფართო ასპარეზი უნდა მიეცეს... ამ სფეროში შეუძლიათ ბევრი რამ გააკეთონ ერობებმა. მაგალითად, ლეჩხუმის ერობას შეუძლია აწარმოოს ხე–ტყის მრეწველობა... სასურსათო საკითხის მოუწესრიგებლობამ იმსხვერპლა ძველი რუსეთი. ამავე სასურსათო საკითხის მოუწესრიგებლობას ყურადღება მიექცა და ამ მიზნით დააარსეს ერობები. ჩვენი აზრით, პირველ ხანებში სასურსათო საკითხის მოწესრიგება უნდა მიენდოთ ამიერკავკასიის კოოპერატივთა კავშირისათვის, ის უკეთ შეძლებს ამ საკითხის მოწესრიგებას. დღეს სასურსათო საკითხი მწვავედ დაისვა... პრესაც ამ საკითხს დიდ ყურადღებას აქცევს... ამ ერთი კვირის წინათ ბაზარზე ფასობდა ფუთი ფქვილი 50 მანეთი, ეხლა კი 80 მანეთი. თფილისიდან ჩამოსულებმა გადმოგვცეს, რომ იქ ჭადის ფქვილი 140–150 მანეთი ღირს ფუთით. წარსულ წელს, კარგი მოსავალი იყო, მაგრამ ვერ შევძელით მისი მოვლა–პატრონობა... ჩვენი აზრით, ერობები, კოოპერატივთა მთავარი კავშირი, ეხლავე უნდა შეუდგენ სურსათის შექმნას” – ვკითხულობთ გაზეთში.

ფინანსურ–ეკონომიკურ კრიზისს ემატებოდა სუბიექტური სიძნელეები. დამფუძნებელი კრების სპეციალური კომისიის მიერ გამორკვეულ იქნა სახელმწიფო უწყების ზოგი მოხელის მხრიდან დაუდევარი, კორუფციული ქმედებები. ფინანსური დანაშაულის აღკვეთის მიზნით ჩამოყალიბდა სახელმწიფო კონტროლის ინსტიტუტი. ჩატარებული რევიზიები ავლენდა მოხელეთა მიერ სახელმწიფო ქონების მითვისების ფაქტებს. 1920 წ. 27. ნოემბრის ნომერში გაზეთი “ხალხის მეგობარი”, სტატიით – “ვის ხელშია სურსათის საქმე?” ეხმიანებოდა ამ მოვლენას. საგაზეთო წერილში ვკითხულობთ: “ხელისუფლება ხელში უფარდება გამოუცდელ, უცოდინარ და არასაიმედო ხალხს. ჩვენმა გაზეთებმა გამოაქვეყნეს, რომ მილიციამ დაატუსაღა მთავრობის რწმუნებული სასურსათო საქმეში”. გარდა ამისა, ავტორი (დ. გოცირიძე) ამხელს ნეპოტიზმის ფაქტებს.

გაზეთი “ჩვენი ქვეყანა” სტატიაში “როდის გვეშველება?” მწვავედ აკრიტიკებს მთავრობის ქმედებებს: “ქალაქის ვაჭრები და სოფლელები ერთმანეთს ეჯიბრებიან, პირველი თუ ძვირად ყიდის საქონელს, მეორეც არ ჩამოუვარდება მას და ერთი ათად უფრო ძვირად ყიდის თავის სანოვავეს. გამოსავალი ამ საერთო გაჭირვებიდან ის არის, რომ მთავრობამ როგორმე უნდა მოახერხოს და სიმინდი ჩრდილო კავკასიიდან მიიღოს, ამას მთავრობა ადვილად მოახერხებს, თუ ამ საქმეში მცოდნე, მოხერხებულ და გამოცდილ პირებს ჩააყენებს” – ვკითხულობთ გაზეთში.

ქუთაისური პრესის საგაზეთო სტატიებში მიმდინარე მოვლენების აღწერისას ჩანს, რომ ხელისუფლება, დემოკრატიული მთავრობა ცდილობდა ვითარების მოწესრიგებას სხვადასხვა ღონისძიების სახით. იქმნებოდა საზოგადოებები, კომიტეტები, რაც პროცესებში საზოგადოების ჩართულობის აშკარა მაჩვენებელი

იყო. შეიქმნა ქუთაისის ვაჭარ-მრეწველთა საზოგადოება, მომხმარებელი საზოგადოება “კოოპერაცია”, ქუთაისის მიმწოდებელი კომიტეტი, სავაჭრო-სამრეწველო პალატა და სხვა. ეს არასრული ნუსხაა იმ საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისა, რომელთა საქმიანობის შესახებ პრესაში ინტენსიურად ქვეყნდებოდა. მაგალითად, ვაჭარ-მრეწველთა კრებამ ქუთაისში შეაგროვა 10 მილიონ მანეთი მთავრობისათვის გადასაცემად სომხეთთან ომის გამო (“ხალხის მეგობარი”, 1919, 3 იანვარი) და ა. შ.

ყალიბდებოდა სპეციალური არტელები, რომლებიც უზრუნველყოფდნენ მუშებზე პროდუქტის დარიგებას, დასტურად მოგვყავს ცნობები გაზეთებიდან: მიმდინარეობდა შაქრის დარიგება ტყიბულის მალაროების მუშებზე - სულზე არიგებდნენ გირვანქა ნახევარს, გირვანქის ფასი - 4 მან. იქვე მითითებულია, რომ “27 იანვრიდან მალაროებში კვლავ განახლდა მუშაობა, მუშაობს ჯერჯერობით ორი არტელი. მუშაობენ აგრეთვე დღიური მუშებიც, მუშების რიცხვი აღწევს 500 კაცამდე” (“სოციალ-დემოკრატი”, 1919, №21, 29 იანვარი). იმავე გაზეთში ჟურნალისტი ფსევდონიმით “ძველი დასელი” წერდა, რომ ტყიბულში ახალი არტელები შეიქმნა, რომლებიც სურსათს ანაწილებდნენ მალაროელებზე (1919, №72, 1 აპრილი).

რასაკვირველია, ამ მძიმე ფინანსურ-ეკონომიკურ ვითარებაში, ხელისუფლების მთავარი საზრუნავი მოსახლეობის გამოკვება იყო - პროდუქტის შემოზიდვა და განაწილება. საგაზეთო სტატიებიდან ჩანს, რომ მეტი წილი ძირითადად ჩრდილო კავკასიიდან შემოდიოდა. “ქუთაისის ვაჭარ-მრეწველთა საზოგადოება უკვე შეუდგა სიმინდის საქმის მოწესრიგებას, ორ ვაგონს ელიან ქუთაისში” - ვკითხულობთ გაზეთში “ხალხის მეგობარი” (1918, №156, 10 მაისი).

“სამტრედიიდან ქუთაისში შემოვიდა 100 ფუთი შაქარი. ქალაქის სასურსათო გამგეობა არიგებს: შაქარს, ბურის ბარათებს, აცხადებს საჭარო ვაჭრობას ახალციხიდან შემოსულ კარტოფილზე” (“ხალხის მეგობარი”, 1918, №160, 15 მაისი).

“თბილისიდან და ჩრდილო კავკასიიდან შემოდის სიმინდი და სიმინდის ფქვილი” (“ხალხის მეგობარი”, 1918, №173, 30 მაისი). “გრძელდება მამისონიდან შეძენილი ფქვილის შემოტანა ონის გზით”... გაზეთი ჩივის, რომ “ოსებს ჩამოაქვთ სიმინდის ფქვილი, მაგრამ პროდუქტი ჩარჩების ხელში ვარდება და ისინი ძვირად ყიდიან ქუთაისში” (“ხალხის მეგობარი”, 1918, №218, 27 ივლისი). “სამეგრელოდან ქუთაისში შემოვიდა 1200 ფუთი სიმინდი” - ამცნობს მკითხველს გაზეთი “სოციალ-დემოკრატი” (1919, №64, 22 მარტი). “მამისონიდან ონში შემოვიდა 33 ვაგონი სიმინდი, მაგრამ ვერ ჩამოდის ქალაქამდე, რადგან ლეჩხუმში გზები შეკრეს ბოლშევიკურმა ბრბოებმა” (“ხალხის მეგობარი”, 1918, №200, 4 ივლისი) - ასეთ ინფორმაციას ყოველდღიურად აწვდიდა მოსახლეობას 1918-20 წლების ქუთაისური პრესა.

ქუთაისში გამომავალი ზემოთ ჩამოთვლილი გაზეთები, როგორც აღვნიშნეთ, პოლიტიკური პარტიების ბეჭდვით ორგანოებს წარმოადგენდა, მათი საგაზეთო სტატიები მწვავედ აკრიტიკებდნენ როგორც ხელისუფლების, ასევე სხვა პოლიტიკური პარტიების ეკონომიკურ პროგრამებს.

დემოკრატიული მთავრობა, რომელშიც წამყვან როლს სოციალ-დემოკრატები, მენშევიკები ასრულებდნენ, არ ავიწროებდა კაპიტალისტურ წარმოებას, არ ზღუდავდა კერძო ინიციატივას, მაგრამ მათი მთავარი ეკონომიკური პროგრამა საკუთრებისა და წარმოების ფორმების თანწყობაში მდგომარეობდა.

სოციალ-დემოკრატიული პარტიის სამოქმედო პროგრამას განსაკუთრებით მკვეთრად აკრიტიკებდნენ ეროვნულ-დემოკრატები და მათი ქუთაისის ფრაქციის ბეჭდვითი ორგანო – “ჩვენი ქვეყანა”. გაზეთის რედაქტორი ვასილ წერეთელი 1919 წ. 21 მარტის ნომერში მიუთითებდა, რომ მთავრობის პოლიტიკით საქართველოში “კერძო საკუთრების საფუძველი შერყეულია” და ძირითად საფრთხეს ქვეყნისათვის სწორედ ამაში ხედავდა.

იგივე გაზეთი 29 აპრილის ნომერში წერდა: “ჩვენში ჯერ არ არის განვითარებული წარმოების საქმე იმდენად, რამდენადაც ამას მოითხოვს ეროვნული ეკონომიკის ფეხზე დაყენების საქმე. მართალია, ეროვნული ბურჟუაზია ძლიერ ნორჩია, მაგრამ თუკი სათანადო გზას აღმოვუჩინებთ, ქვეყნის აღორძინების საქმეს ღირსეულად გადავჭრით”.

ამდენად, ქუთაისური პრესის მაღალ პროფესიონალიზმზე მეტყველებს ის ფაქტი, რომ, საგაზეთო სტატიები არა მარტო აკრიტიკებდნენ ხელისუფლების ეკონომიკურ პოლიტიკას, არამედ, სთავაზობდნენ მთავრობას ეკონომიკური სტაგნაციიდან გამოსვლის გზებს; ნათლად აშუქებდნენ ქვეყანაში მიმდინარე ფინანსურ-ეკონომიკურ მოვლენებს.

დამოწმებული ლიტერატურა

- მ. თაღუმაძე, 2010** - მ. თაღუმაძე, 1917-21 წლების ქუთაისის პრესა, ქუთ., 2010.
- გ. იარალოვი, 1988** – გ. იარალოვი, ქართული პერიოდიკის ისტორიისათვის, თბ., 1988.
- რ. კაშია, 2013** – რ. კაშია, დამფუძნებელი კრების არჩევნები ქუთაისური პრესის მიხედვით, “წელიწადული” (ქუთაისის სამეცნიერო ბიბლიოთეკის კრებული), ტ. V, ქუთ., 2013.
- მ. მჭედლიძე, 1993** – მ. მჭედლიძე, ქუთაისის ახალი ისტორიის ნარკვევები, ქუთ., 1993.
- ა. ნიკოლეიშვილი, 1996** – ა. ნიკოლეიშვილი, კულტურა დემოკრატიულ საქართველოში, ქუთ., 1996.

RUSUDAN KASHIA

SOCIAL-ECONOMIC SITUATION IN DEMOCRATIC GEORGIA (According to Kutaisi press)

Print media of democratic Georgia period clearly highlighted political-economical events took place in the country. Society was timely provided by periodical publications of Kutaisi: periodical organ national-democratic party Kutaisi organization “Our Country”, social-federational party newspaper “people’s friend”, periodic publication of social-democratic party - “Social-Democrat”.

For that period the main means of agitation were periodical publications; newspapers clearly expressed the positions of their parties and distinctly criticized action programs of different parties.

Democratic Georgia faced hard economic problems. Financial-economical process of stagnation during World War I, revolutions was becoming deeper. Trade contacts in the frames of Empire became lost. For the lackage of technological facilities agricultural industry manufacture declined distinctly, closure of factories caused suspension or decline (textile, leather, soap, food) production, country faced unemployment, inflation, famine.

Despite unstable political and social-economical conditions, mining manganese from Chiatura and coal from Tkibuli was in action. Chiatura manganese is characterized by high quality that’s why interest from foreigners was big.

High quality of Kutaisi press is shown by the fact that newspaper articles not only criticized State economic policy but offered the government the ways of overcoming stagnation; clearly highlighted financial-economic events took place in the country.